

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра педагогіки і психології

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ
ДЛЯ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 053 ПСИХОЛОГІЯ**

Освітня програма : Психологія

Спеціальність : 053 Психологія

Галузь знань : 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 3 від “26” вересня 2019 р.

ВСТУП

Зміни в соціально-економічній та політичній сферах сучасного суспільства, зокрема реформування в галузі вищої освіти, а також створення Нової української школи передбачають модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. У зв'язку з європейською орієнтацією нашої держави загалом та інтеграцією України до Європейського освітнього простору зокрема акценти все більше ставляться на якості освіти, універсальності підготовки випускника та його адаптованості до ринку праці, особистісній орієнтованості навчального процесу, його інформатизації, визначальній важливості освіти у забезпеченні неперервного людського розвитку.

У процесі самостійної роботи вдосконалюється творча діяльність особистості для отримання й закріплення здобутих наукових знань, опановуються навички пізнання, формується науковий світогляд та особистісні переконання щодо використання отриманих знань і навичок у практичній діяльності.

У сучасних умовах світові та національні стандарти вищої освіти в основу навчання ставлять самостійну, креативну роботу того, хто навчається. Тому сучасні вимоги до навчального середовища вищого навчального закладу орієнтовані на розвиток у студентів умінь самостійної роботи, оскільки саме вона є обов'язковою умовою успішного навчання. У зв'язку з чим організація навчального процесу в сучасному вищому навчальному закладі повинна базуватися на принципах достатності наукового, пізнавального, інформаційного і методичного забезпечення, що здатне закласти основу для самостійного творчого опанування й осмислення знань та прояву творчої і дослідницької ініціативи студента.

Курсова робота – це самостійне наукове дослідницько-експериментальне дослідження, що має на меті розвинути у студентів навички проведення наукового дослідження, удосконалити вміння творчої самостійної роботи, допомогти оволодіти загальнонауковими і спеціальними методами сучасних наукових досліджень. Цей вид науково-дослідної роботи сприяє розширенню і поглибленню теоретичних знань студентів, розвитку вмінь їх практичного використання, формуванню вимогливості до себе, потреби працювати творчо і наполегливо, спонукає до самостійного розв'язання конкретних завдань.

Курсова робота допомагає студентові оволодіти початковими навичками наукового пошуку, які передбачають ознайомлення з бібліографічними джерелами, аналіз та порівняння різних поглядів на певні педагогічні проблеми, підбір, систематизацію, творче осмислення та інтерпретацію матеріалу дослідження, формулювання чітких і логічних висновків, визначення перспектив подальших наукових розвідок з обраної проблематики.

Курсова робота є першим свідомим досвідом студента у проведенні

самостійного наукового дослідження. Вона повинна мати творчий характер, певну наукову цінність, конкретне значення для вирішення актуальних проблем педагогіки, а її висновки та результати – практичне застосування. Курсова робота не може бути простим переказом наявних розвідок з обраної проблематики, а повинна містити певну наукову й практичну цінність. Такий підхід повністю відповідає концепції формування висококваліфікованих фахівців, котрі набувають не тільки знань, але й дослідницьких навичок і вмінь, якими повинні володіти випускники вищого навчального закладу.

Метою пропонованих методичних рекомендацій є ознайомлення студентів з особливостями процесу написання курсової роботи, формування у них уявлень про структуру наукового дослідження і вимог, що їх пред'являють до робіт такого типу, сприяння у визначенні організаційних засад підготовки курсової роботи, дотриманні рекомендованого методологією навчального процесу поетапного виконання дослідження з урахуванням стандартів його оформлення з огляду на сучасні чинні вимоги.

Курсова робота повинна бути виконана, оформлена та захищена у відповідності до цих методичних рекомендацій. Вони покликані допомогти студентам системно вирішити передбачене навчальним планом завдання і вчасно та якісно підготувати курсові роботи з методики навчання української мови до захисту.

У методичних рекомендаціях визначено мету і завдання курсової роботи, етапи виконання дослідження, вимоги до змісту, обсягу та оформлення курсової роботи, порядок підготовки до захисту, критерії оцінювання курсової роботи.

І.ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Методичні рекомендації містять матеріал, що регламентує вимоги до оформлення, структурних компонентів та написання курсових робіт з фахових методик початкової освіти. Студентам пропонується алгоритм дій щодо послідовності виконання курсового дослідження, оформлення висновків, укладання списку використаних джерел. Представлено інформацію про захист курсової роботи, оцінювання та використання її результатів у майбутній фаховій діяльності психолога.

Курсова робота - це самостійне наукове дослідження, що забезпечує систематизацію знань студентів з певної навчальної дисципліни, виявляє уміння застосовувати їх при аналізі конкретних педагогічних проблем, сприяє розвитку навичок самостійної навчально-пізнавальної та експериментальної роботи.

Курсове дослідження є обов'язковою складовою частиною процесу науково-методичної і професійної підготовки психолога. Це досить складна форма самостійної, творчої роботи студента. Ця перша наукова робота здобувача вищої освіти є засобом перевірки не лише теоретичної і методичної підготовки

майбутнього вчителя, але і його вміння працювати з літературою, спостерігати, аналізувати та узагальнювати педагогічний і науковий досвід, вести науково-педагогічні дослідження під керівництвом викладача.

Означена наукова робота розвиває наукове мислення студентів, їх вміння працювати зі спеціальною літературою, аналізувати та порівнювати різні погляди на певні питання викладання, вміння вести педагогічний експеримент, чітко і логічно викладати свою думку, аргументувати свої позиції за допомогою конкретних фактів з загальнолюдського педагогічного досвіду.

Курсові роботи підвищують теоретичну і методичну підготовку студентів як майбутніх психологів, дають їм початкові навички наукового дослідження з фаху.

Найкращі курсові роботи можуть бути рекомендовані як усні або стендові доповіді на наукових конференціях, на методичних, педагогічних читаннях, а також для публікацій у збірниках наукових студентських праць. Розширені та доповнені курсові роботи можуть у майбутньому «перерости» у дипломні роботи. Вони виконуються на старших курсах навчання, як узагальнювальні роботи з фахових методик початкової освіти. В них, як правило, систематизується саме той практичний досвід, який був накопичений студентами під час педагогічної практики. Теми курсових робіт і наукові керівники визначаються кафедрами на початку читання курсу лекцій з того чи того предмету з тим, щоб студенти мали час для підготовки до виконання курсової роботи.

II. ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1. Вибір теми наукового дослідження, загальні рекомендації

У курсовій роботі студент має творчо викласти певну наукову проблему із загальних або окремих питань з фахових методик навчання.

Тематику курсових робіт затверджує завідувач кафедри за поданням викладача, який веде лекційний курс. Для опрацювання певної теми призначається керівник – викладач кафедри. Як виняток, окремі теми можуть запропонувати самі студенти, але такі теми повинні погоджуватися з науковим керівником роботи.

Кожну тему виконує, як правило, один студент. Але над організацією конкретного експерименту з певного виду науково-методичної роботи може працювати невелика група (3-5) студентів.

Виходячи із вимог програми з методики викладання того чи того навчального предмета, курсова робота має мати творчий характер і певну наукову цінність, а також конкретне значення для розвитку освітянських та наукових проблем. Бажано, щоб висновки, які випливають із курсової роботи, були цінними для практики викладання певного предмету. Звідси випливає, що курсова робота не може бути переказом написаного в літературі або описом простого спостереження. Якість курсової роботи має бути такою, щоб після її захисту, усі бажаючі мали змогу використати її результати, як допоміжний методичний матеріал.

Результати курсової роботи мають ґрунтуватися на глибокому, осмисленому вивченні теоретичної та методичної літератури, узагальненні спостережень натурних або лабораторних експериментів, досить повному аналізі конкретних матеріалів виробничої (педагогічної) практики. Курсову роботу за кожною із тем потрібно виконувати, виходячи із вимог нової навчальної програми.

Курсова робота має бути виконана на належному науково-теоретичному рівні, включати огляд літератури з обраної теми, аналіз спостережень у школі під час різного виду практик, власного педагогічного досвіду (на заочному відділенні), містити педагогічні висновки і рекомендації.

У процесі виконання курсової роботи студент має продемонструвати здібності до самостійних наукових досліджень, рівень теоретичних знань з певної навчальної дисципліни, уміння і навички роботи з науковою літературою, аналізу і синтезу психолого-педагогічних фактів, експериментальної роботи й опису її результатів, уміння робити висновки й узагальнення, які впливають із завдань дослідження, формулювати практичні рекомендації щодо впровадження результатів роботи в практику.

2.2.Схема викладу змісту роботи, обсяг і вимоги до оформлення курсової роботи

Курсова робота є творчим рукописом студента, в якому послідовно викладається матеріал теми з необхідними доведеннями та ілюстраціями.

Роботу друкують на одному боці окремих аркушів паперу стандартного формату А4, з використанням шрифтів текстового редактора Times New Roman розміром 14p з полуторним міжрядковим інтервалом, які потім зшивають у тверду папку. Обсяг курсової роботи повинен складати 30-35 сторінок. Текст курсової роботи необхідно друкувати, залишаючи береги таких розмірів: лівий не менше 20мм, правий – не менше 10 мм, верхній – не менше 20 мм, нижній – не менше 20 мм.

Курсову роботу оформляють за такою схемою: титульний аркуш, зміст, текст, бібліографія, додатки (якщо вони потрібні).

Приклад оформлення титульного аркуша курсової роботи(Таблиця 2).

На наступній сторінці подається розгорнутий зміст-план курсової роботи.

Заголовки структурних частин наукової роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів та пунктів друкуються маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку наприкінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з кількох речень, то їх відокремлюють крапкою.

Текст роботи – це послідовний виклад матеріалу з потрібними математичними або логічними доведеннями та ілюстрацією прикладами.

Кожний розділ і висновки слід починати з нової сторінки, а перед текстом – подати назву того чи того розділу. Розділи роботи мають бути логічно зв'язаними між собою і викладатися в єдиному стилі. Фотографії та ілюстрації виготовляються на окремих аркушах і вклеюються у відповідному місці роботи.

2.3.Оформлення списку бібліографічних джерел та посилань на використану в роботі літературу

Бібліографія– це перелік списку науково-літературних джерел, що використовує студент під час написання роботи. Він має охоплювати всю літературу, якою користувався студент, і на неї в тексті мають бути посилання, що оформлюються наступним чином: [12, с.28], де перша цифра – це номер джерела у

списку використаних джерел, а друга – сторінка, яка цитується. Використовувати цитати з літературних джерел без посилань на них не допускається.

Текст роботи потрібно виконувати грамотно як стилістично, так і з дотриманням норм орфографії та пунктуації. Скорочення слів та назв мають відповідати загальноприйнятим нормам.

Усі сторінки курсової роботи нумерують, окрім першої.

2.4.Послідовність виконання курсової роботи

Готуючись до виконання курсової роботи, студент обирає її тему. Тема має особливо зацікавити студента, викликати прагнення глибоко вивчити її. Лише за таких умов у процесі опрацювання теми можливо практично реалізувати поставлену у роботі головну ідею, зробити свій внесок у розвиток цієї теми, викласти свої уявлення та думки щодо тематики роботи.

Після визначення теми проводиться перша настановна консультація наукового керівника. Під час консультації визначаються: загальні вимоги до роботи, порядок її виконання, орієнтовний план, основна література та інші джерела, які підлягають вивченню, зміст та методика спостережень, обсяг, методика та лабораторна база для виконання експерименту. Після цього студент постійно користується консультаціями наукового керівника.

Відповідно до терміну подачі курсової роботи для захисту і враховуючи період перебування на виробничій (педагогічній) практиці, студент подає науковому керівникові на затвердження графік виконання роботи. Графік визначає строки виконання таких етапів роботи(Таблиця 1):

- 1) добір теми та настановної консультації;
- 2) затвердження графіку виконання роботи;
- 3) складання бібліографії з теми;
- 4) вивчення літератури та інших джерел;
- 5) затвердження плану курсової роботи;
- 6) виконання спостережень та експерименту;
- 7) підготовка першого варіанту роботи;
- 8) перевірка керівником першого варіанту роботи;
- 9) внесення змін у план та зміст роботи, оформлення роботи;
- 10) подача курсової роботи для захисту.

Курсову роботу треба виконувати точно за графіком, за кожний етап роботи студент звітує науковому керівникові. Враховуючи поради наукового керівника і запропоновані рекомендації, студент самостійно відшукує додаткову літературу і складає бібліографію за різними джерелами: каталогами книг і журнальних статей, бібліографічними довідниками, за списками літератури, поданими в науковій та навчальній літературі.

Під час роботи з літературою рекомендується спочатку робити необхідні нотатки та помітки з зазначенням номера сторінок; у верхній частині зазначається розділ курсової роботи і питання, яких стосуються ці виписки та помітки. Потім цей матеріал систематизують. У процесі написання роботи не можна допускати наведення фактів без відповідного їх аналізування та висновків, тобто декларативності (позиції автора без доведення).

Основні положення роботи треба доводити за допомогою спостережень та експериментів. Вони повинні бути мотивовані, підтверджені фактами, прикладами з практики роботи.

Ілюстративний матеріал (карти, схеми, таблиці, рисунки, діаграми, фотосвітлини тощо) мають бути пов'язані з текстом, підтверджувати головну ідею курсової роботи.

В курсовій роботі використовуються цитати з літературних джерел. Вони мають підтверджувати думку автора курсової роботи авторитетним висловлюванням вченого або текстом офіційного документа. Цитати беруть у лапки, записують їх точно за оригіналом й обов'язково подають вказівку або посилання на джерело, звідки взято цитату. Текст цитати може бути використаний у тому розумінні, в якому він поданий в оригіналі (джерелі).

2.5. Складання плану курсової роботи

Після вивчення основної частини додаткової літератури (відповідно до графіку) складається план курсової роботи. Студент, виходячи з теми роботи і опрацьованої літератури, складає перелік основних питань, які треба викласти в курсовій роботі. Потім визначається послідовність втілення питань у роботі, враховуючи, що:

1) першими у курсовій роботі мають бути викладені загальні питання, які є вступом до змісту роботи;

2) наступні питання, які розкривають основний зміст теми, розміщуються у строгій послідовності відповідно до логіки та хронології розвитку проблеми;

3) останнє питання плану – висновки, де автор курсової роботи узагальнює її зміст.

За необхідності, до окремих питань плану курсової роботи мають включатися підпитання та додаткові матеріали.

2.6. Робота з літературою

Джерелами матеріалу для курсової роботи може бути навчальна література, монографії, офіційні державні документи (директиви, накази, постанови керівних органів), документація. Під час опрацювання літератури для курсової роботи студент конспектує матеріал з тих чи тих джерел, підкреслює основні думки і положення, важливі для даної теми, виписує необхідні цитати і матеріал, що ілюструє основні положення.

Офіційні документи автор курсової роботи використовує задля підтвердження його принципових позицій; з цих документів студент може наводити цитати або давати посилання на них.

Вивчати та опрацьовувати перелічені джерела треба критично, тоді автор курсової роботи зможе зробити висновок про стан методичної роботи і визначити конкретний зміст (напрямок, методику та базу необхідного методичного експерименту).

2.7.Спостереження та експеримент у школі

Спостереження та експеримент у школі є **обов'язковими** елементами виконання курсових робіт з методики, якщо вони передбачені темою роботи. Тема роботи визначає також зміст, а отже, напрямок і методику спостереження експерименту.

На підставі викладеного студент опрацьовує методичні рекомендації для психологів з даного конкретного питання. Це поки що його робоча гіпотеза, яку треба експериментально перевірити. Велику складність становить організація і проведення методичного експерименту в школі, але він необхідний для перевірки якості рекомендацій, розроблених для вчителів автором курсової роботи.

Щоб поставити експеримент, студент визначає зміст і опрацьовує методику його проведення. Водночас з керівництвом школи визначаються експериментальні та контрольні класи. Ці класи мають працювати в максимально однакових умовах.

Під час проведення експерименту необхідно вказувати:

- 1) клас або групу учнів, з якою проводять експеримент;
- 2) коли відбуватимуться експериментальні уроки або заходи;
- 3) зміст експериментальних завдань для учнів;
- 4) аналіз і оцінку виконання завдань учнями, виходячи з мети цих завдань;
- 5) висновки про подальше проведення дослідів.

2.8.Написання курсової роботи

Після вивчення літературних та інших джерел, консультацій з науковим керівником, бесід з учителями та учнями школи, спостережень та шкільного експерименту в автора курсової роботи накопичується достатній матеріал, на ґрунті якого він може написати курсову роботу.

Для викладення матеріалу курсової роботи можна рекомендується така послідовність дій.

У вступі треба обґрунтувати теоретичну та практичну цінність роботи, тобто обґрунтувати саму постановку проблеми курсової роботи. Потім, дотримуючись хронологічного порядку, коротко зазначити, як тема роботи висвітлюється в наведених методичній літературі. Далі слід розглянути результати спостережень і показати, як практично розв'язується ця методична проблема. Спостереження треба підтвердити матеріалами з шкільної документації, якщо вона відбиває характер цієї проблеми; потім викласти і обґрунтувати попередні рекомендації автора курсової роботи, які становлять робочу гіпотезу.

Переважну частину курсової роботи треба відвести викладанню змісту методичного експерименту, проведеного в школі автором роботи і вчителями, що такоберуть участь у поведенні дослідження. Далі можна навести результати експерименту і обґрунтувати висновки по наслідках всієї роботи. При цьому в курсовій роботі автор має вказати, як експериментальна перевірка змінила зміст попередніх рекомендацій, тобто робочої гіпотези..

2.9.Структура та обсяг курсової роботи.

ВСТУП /4-5 стор./. У ньому необхідно мотивувати актуальність проблеми, визначити об'єкт, предмет, мету, сформулювати завдання, встановити методологічну основу, вказати методи дослідження та визначити, практичне значення курсової роботи.

Дослідження починають із визначення його об'єкта і предмета.

Об'єкт дослідження – це відносно самостійна педагогічна система, яка підлягає теоретичному і практичному аналізу. *Предмет* дослідження – це частина, елемент об'єкта, що досліджується з певною метою в конкретних умовах. Таким чином, предмет дослідження – це більш вузьке поняття, ніж об'єкт. Наприклад, об'єктом дослідження може бути процес формування особистості початкових класів, а предметом – тільки методи здійснення цього процесу.

Мета – це уявлюваний наслідок дослідницької діяльності людини, результат, якого вона хоче досягнути. Метою будь-якої наукової роботи є дослідження певної проблеми, що вирішується через ряд конкретних *завдань*.

Обов'язковою вимогою до кожної курсової роботи є логічна відповідність теми дослідження його об'єкту, предмету, меті, завдання.

У вступі розкривається *методологічна основа* дослідження, тобто загально педагогічні принципи, якими керувався автор, найголовніші першоджерела, що стали теоретичним фундаментом роботи.

Методи дослідження є важливим засобом досягнення його мети і вибираються з урахуванням специфіки поставлених завдань. Найчастіше використовується: метод вивчення теоретичних джерел, спостереження, бесіда, анкетування, інтерв'ювання, опитування; вивчення результатів діяльності школярів, аналіз документації, ситуативне моделювання.

Практичне значення роботи полягає у доцільності використання його результатів у роботі практичного психолога.

ПЕРШИЙ РОЗДІЛ - теоретична частина роботи, в якій автор викладає результати аналізу психолого-педагогічної літератури з даної проблеми.

ДРУГИЙ РОЗДІЛ – практична частина роботи, в якій описується хід розв'язання завдань дослідження: стан і особливості досліджуваної проблеми в умовах конкретного класу, школи, психолого-педагогічний експеримент та умови його проведення або педагогічний досвід учителів, отримані у ході експериментальної роботи результати. Підсумком розділу переважно є розробка психолого-педагогічних рекомендацій для студентів та вчителів. Другий розділ має становити не менше половини обсягу всієї роботи.

ВИСНОВКИ – заключна частина курсового дослідження, в якій підводяться підсумки проведеної роботи, розкривається її значення, перспективи подальшого вивчення проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ Для успішного виконання курсової роботи необхідно проаналізувати не менше 25-30 наукових праць.

У ДОДАТКИ можна виносити конспекти проведених уроків, виховних заходів, програми експериментальних досліджень, тексти практичних завдань і вправ, дидактичні матеріали, різні види унаочнення (таблиці, схеми, малюнки тощо).

2.10. Захист курсової роботи

Захист курсової роботи має на меті перевірку самостійності виконання роботи, тобто, наскільки глибоко студент розуміє матеріал теми, чи правильно обґрунтовує рекомендації та висновки, подані в роботі.

Захист курсової роботи зазвичай відбувається на відкритих засіданнях комісії з захисту курсових робіт, затвердженою завідувачем кафедри. До складу комісії обов'язково входить науковий керівник роботи. До захисту роботи студент ознайомлюється з рецензією на неї наукового керівника і готує свій виступ для захисту роботи.

Під час захисту курсової роботи студент називає тему роботи і обґрунтовує її вибір. Коротко викладає план та зміст роботи, методику її виконання, зазначає номер та назву школи, вчителів, літературні та документальні джерела, використані в роботі, та вказує, що конкретно в роботі перевірено під час експерименту або спостережень. Студент вказує ті методичні висновки і пропозиції, які він рекомендує з досліджуваного питання; дає оцінку недоліків курсової роботи і визначає шляхи подальшої роботи з удосконалення теми, якщо така робота передбачається.

Після доповіді студент, який захищає курсову роботу, відповідає на запитання. Присутні на захисті викладачі та студенти обговорюють роботу. Виходячи з цінності роботи, а також у випадку успішного її захисту комісія оцінює роботу і повідомляє про це студента. Водночас комісія може дати висновок про доцільність подальшої роботи над темою з тим, щоб її підготувати як дипломну роботу та рекомендувати курсову роботу на наукову студентську конференцію чи до педагогічних читань, або, нарешті, рекомендувати роботу для опублікування у науковому збірнику.

Якщо курсову роботу оцінено незадовільно, то студент другий раз виконує роботу за даною темою.

Таблиця 1

Процес написання курсової роботи

Етапи самостійної роботи над курсовим дослідженням	Види самостійної роботи	Способи і прийоми виконання роботи
I. Підготовча робота	1.Добір теми курсової роботи, визначення її мети і завдань. 2.Вияснення сучасного стану досліджуваної проблеми.	1.Перегляд орієнтовної тематики курсових робіт. 2.Ознайомлення з найновішими результатами досліджень проблеми шляхом вивчення літератури та інших матеріалів. 3.Консультації з керівником та іншими викладачами кафедри.
II. Власне дослідницька робота.	1.Затвердження графіку виконання роботи. 2.Нагромадження матеріалу. 3.Здійснення планових досліджень, їх аналіз. 4. Оформлення попередніх підсумків	1.Систематизоване вивчення літератури з теми й інших матеріалів, їх критична оцінка. 2.Складення бібліографії загальної та спеціальної літератури, що стосується теми. 3. Вивчення педагогічного досвіду, його узагальнення. 4. Пошук архівних джерел (якщо є необхідність). 5. Складання докладного переліку дослідницьких

	роботи.	робіт. 6. Використання різних форм теоретичних, експериментальних досліджень, які допомагають одержати власні оригінальні й цінні результати. 7. Аналіз та узагальнення досліджень, орієнтовані висновки.
III. Написання тексту курсової роботи.	1. Робота над чорновим екземпляром курсової роботи.	1. Класифікація й узагальнення матеріалу. 2. Визначення композиції курсової роботи, послідовності викладу матеріалу, змісту додатків. 3. Літературний виклад одержаних результатів аналізу першоджерел, експериментальної роботи, власних думок.
IV. Технічне оформлення.	1. Оформлення чистового екземпляра курсової.	1. Редагування тексту курсової роботи. 2. Друкування тексту. 3. Оформлення ілюстрацій і додатків.
V. Підготовка до захисту і власне захисту.	1. Складання тексту невеликого виступу перед комісією. 2. Ознайомлення з рецензією наукового керівника. 3. Підготовка до виступу.	1. В основу доповіді (до 10 хв.) можна покласти таку послідовність викладу: • матеріал вступу; • короткий виклад змісту практичної частини. 2. Уважне вивчення рецензії і підготовка відповідей на критичні зауваження. 3. Усний виступ перед комісією, відповідь на запитання.

Титульний аркуш курсової роботи

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Коломийський навчально-науковий інститут
Кафедра педагогіки і психології

КУРСОВА РОБОТА

з психології

на тему: « _____ »

Студентки IV курсу
Спеціальності 053 «Психологія»
Прізвище, ініціали.

Керівник:

Національна шкала: _____
Університетська шкала: _____
Оцінка ECTS: _____

Члени комісії:	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	(прізвище та ініціали)

Вимоги та поради щодо оформлення тексту курсової роботи

Мова і стиль курсової роботи характеризується чіткістю, використанням притаманного окремій галузі науки поняттєвого апарату. Отже при написанні будь-якого різновиду наукової роботи слід дотримуватись низки вимог та застережень.

1. Конструкція тексту.

Текст дослідження має ділитися на пропорційні, логічні, внутрішньо завершені частини (розділи, підрозділи, пункти, параграфи, абзаци), де легко встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Графічний поділ тексту на складові частини передбачає єдність композиційної структури. Так, перехід від одного абзацу до іншого означає перехід до нової думки. Іноді абзац може складатися з одного речення, якщо йому надають особливого значення.

2. Висловлення власної думки.

Необхідно і варто висловлювати власну думку. Проте у знаковому тексті зазвичай вживається займенник «ми», що означає колективність дослідницької роботи (здобувач і науковий керівник, автор і співавтор, група дослідників).

3. Правила цитування.

Традиційно в дослідженнях використовуються цитати – дослівні уривки з використаних джерел, щоб за їх допомогою обґрунтувати, підтвердити або доповнити власну думку.

Текст цитати береться у лапки і наводиться без жодних змін, зі збереженням особливостей авторського написання, зокрема орфографії, пунктуації і шрифтових виділень. Якщо доводиться цитувати не все речення, а лише окремі слова чи фрази (за умови, що думка автора не буде спотворена), то такі вислови беруться в лапки, пропуск позначається трьома крапками, вказується джерело, звідки запозичена думка. В такому разі може змінюватися навіть відмінок у слові чи словосполученні, якщо цитати не є повною і підпорядковується синтаксичній будові фрази, частиною якої вона стає.

При цитуванні та переказі джерел найчастіше використовуються такі словосполучення:

Автор зазначав / зазначає: «...»

Як твердив / твердить...

Згідно твердження...

За словами...

На думку...

Як справедливо зазначив / зазначає...

Науковець так характеризує (описує, подає)...

Автор наголошує на...

З точки зору автора...

Автор визначає (пропонує, рекомендує, вважає, стверджує, підкреслює)...

Цитати мають подаватися лише з першоджерел, а не з праць інших авторів. Лише в тих випадках, коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні; тоді перед бібліографічним джерелом вказується: «цитуються за...» або «цит. за...».

Якщо автор дослідження робить у чужій цитаті певні виділення (курсив, жирний шрифт тощо), аби акцентувати увагу на певному понятті чи фразі, то слід в дужках зробити відповідне застереження, вказуючи власні ініціали. Наприклад, *(курсив наш. – Н. С.)*. Подібні позначення доречні при власному перекладі тексту з іншої мови, якщо такого перекладу не існує чи він не збігається з уже відомим *(переклад наш. – Н. С.)*. Доцільно подавати перекази текстів інших авторів, максимально точно дотримуючись їх викладу, не допускаючи викривлення думок.

Кожна цитата неодмінно супроводжується посиланням на використане джерело. Недотримання цієї обов'язкової умови призводить до плагіату.

Коли текст дослідження перевантажений цитатами і суцільними посиланнями на авторитетів, то виникає підозра у відсутності авторських міркувань і знань самого дослідника; робота набуває характеру компіляції, перетворюється на «дайджест» чи хрестоматію «розумних ідей» попередників.

Методичні рекомендації з опрацювання навчальної і наукової літератури

В організації роботи над науковими першоджерелами необхідно дотримуватися таких правил.

1. Чітко знати перелік праць, які підлягають обов'язковому, поглибленому вивченню. Він визначається навчальною програмою курсу.

2. Враховувати, що різні наукові праці використовують для вирішення різноманітних завдань: одні безпосередньо розкривають зміст проблеми, інші з'ясовують методологічну суть проблеми, ще інші — охоплюють ширше коло проблем і корисні у вивченні кількох суміжних наук. Окремі теми вимагають обов'язкового вивчення кількох наукових праць, кожна з яких висвітлює одну грань проблеми.

3. Приступаючи до самостійного вивчення складних теоретичних праць, студентам доводиться долати і певні психологічні труднощі. Попри індивідуальні особливості студентів (рівень підготовки, розвиток мислення, вміння самостійно працювати з книгою тощо), труднощі першого етапу є загальними для всіх. Передусім вони пов'язані з особливостями наукових праць як літературних творів. Вони не адаптовані для вивчення, оскільки не є ні навчальними, ні науково-популярними. Тому складні теоретичні питання в них далеко не завжди детально пояснюються, оскільки автор вважає, що це питання зрозуміле тим, кому він адресує свій твір.

Крім того, більшість рекомендованих для вивчення наукових праць покликана до життя певними історичними обставинами. Для студента ці обставини не завжди відомі, часто вони не проглядаються і в тексті твору. Усе це нерідко змушує студента вивчати тогочасні економічні, політичні, соціальні умови, щоб зрозуміти сутність, особливості, значення сформульованої теорії.

Оскільки здебільшого роботи написані не з навчальною метою, в них може бути багато другорядного, неважливого для теми, що вивчається. Складність відмежування головного від другорядного пов'язана і з тим, що окремі положення

наукових праць не мають у сучасних умовах того звучання, яке вони мали на час їх написання.

У лекціях, на консультаціях викладачі, як правило, коментують особливості наукової праці, рекомендують студентам найраціональніші способи подолання труднощів під час її опрацювання.

Самостійне вивчення складних наукових праць пов'язане з необхідністю розуміння їх мови. Йдеться про адекватне тлумачення незнайомих понять, термінів, термінологічних словосполучень. У наукових працях, написаних в історично віддалені часи, можливе вживання лексики, яка вийшла з мовного вжитку, що теж спричинює труднощі студента в адекватному тлумаченні тексту.

Не менш складно для студента застосувати теоретичні положення до реальної дійсності. Суть навчання у вищій школі полягає у закріпленні навичок доречного використання здобутих теоретичних знань у житті. Відповідно вивчення наукових праць є не самоціллю, а інструментом майбутньої повсякденної діяльності. Тому робота студента над першоджерелами не може обмежуватися лише розумінням, запам'ятовуванням змісту теоретичних проблем, які в них розглядаються. Він повинен усвідомити, де і в яких випадках ці теоретичні положення можна застосувати в його повсякденному житті і в майбутній професійній діяльності. Якщо теоретичні висновки мають актуальне значення, то засвоєними їх можна вважати лише тоді, коли студент умітиме використати їх у житті, тобто за допомогою цих теоретичних положень аналізуватиме відповідні соціальні, економічні й інші ситуації. Більш підготовлений студент зустрічається меншими труднощами, він з ними справляється значно легше, часто без прямої допомоги викладача. Іншому без кваліфікованої допомоги справитися з ними важко. До того ж молода людина не завжди достеменно знає природу своїх труднощів, а тому може не знайти адекватних засобів їх подолання.

З психологічної точки зору ці труднощі пов'язані з орієнтуванням у матеріалі, який вивчається. Головним психолого-педагогічним моментом в організації самостійної роботи студентів є формування необхідної орієнтовної основи для пізнання змісту, значення наукової праці, інтеграції почерпнутої в ній інформації у контекст

раніше засвоєних знань, бачення можливостей використання цих знань на практиці. За своєю суттю орієнтовна основа дій студента щодо самостійного вивчення наукової літератури утворена набором конкретних завдань, виконання яких дає йому правильне спрямування в роботі. Маючи це на меті, викладач рекомендує студентам, що і як необхідно вивчити в конкретній праці, як «побачити» застосування її теоретичних положень у життєдіяльності суспільства.

На першому етапі необхідно вивчити історичні умови і причини, що спонукали автора до написання наукової праці. У зв'язку з цим важливо попередньо в загальних рисах ознайомитися з нею: прочитати зміст, передмову, висновки (післямову), переглянути посилання на джерела, імена, події. Це дає змогу з'ясувати причини, які спонукали автора взятися за написання праці, імена його ідейних союзників і опонентів, діалектику розвитку досліджуваної ним наукової проблеми. Така робота допомагає зрозуміти структуру праці, загальний розвиток думок автора, напрям роботи.

Корисним є і ознайомлення з критичною літературою, яка стосується цієї праці, а також з інформацією про досліджувану в ній проблему, яка міститься в енциклопедичних довідниках, словниках, журналах, брошурах.

Суттєво допоможе студентові в освоєнні матеріалу вивчення подій і фактів, що висвітлюються в праці. Проте просто знати факти недостатньо, необхідно вникнути в їх суть, зрозуміти причини їх виникнення, роль і значення у розвитку відповідного явища (процесу). До попереднього етапу належить також робота щодо з'ясування поглядів, ідей особистостей, про які пише автор.

На другому етапі самостійної роботи над науковою працею відбувається засвоєння її ідейно-теоретичного змісту. Студент повинен виокремлювати її вузлові ідеї в аспекті предмета, що вивчається, осмислити їх суть. Однак нерідко студенти вивчають і конспектують твори, сліпо йдучи за текстом. Користі від такої роботи мало. Бо, отримавши завдання виокремити у науковій праці вузлові ідеї та положення, вони часто виявляють свою безпорадність. Допомагає у розвитку відповідних вмінь постановка викладачем орієнтовних питань, що спрямовують самостійну роботу студента.

На цьому етапі доцільно проаналізувати ідеї і положення, які отримали творчий розвиток у праці, що вивчається. Тільки за таких умов можна зрозуміти те нове, що містить вона порівняно з іншими працями, з'ясувати, як, у яких взаємозв'язках розглядаються в інших роботах сформульовані у ній питання. Все це допомагає глибше зрозуміти порушені автором проблеми, всебічно розкрити їх зміст, простежити розвиток ідей і теорій.

Аналізуючи наукову працю, студент повинен зрозуміти логіку розвитку теоретичних положень, роздумів автора. Особливість цього завдання полягає в тому, що він пізнає закони суспільного розвитку не шляхом дослідження соціальної дійсності, як це робить вчений, що відкриває, обґрунтовує той чи інший закон, а шляхом оволодіння вже відкритого наукою. Маючи це на увазі, він мусить освоїти не готові висновки і результати, а пізнати джерело і логіку їх здобуття, тобто повторити процес наукового пошуку. Це означає, що під час самостійної роботи з твором студент обов'язково повинен розмірковувати вслід за автором.

Третім етапом роботи з науковою літературою є систематизація, узагальнення знань, аналіз на їх основі конкретних фактів і подій дійсності.

Особливість наукових праць полягає в тому, що закладені в них ідеї і положення розкриваються автором, як правило, не в одному місці роботи. Зібрати воедино однорідний матеріал — потрібна і нелегка справа для студента. Більшість авторів у своїх роботах багато важливих положень формулюють у процесі полеміки, яка може бути повчальною, науковою, доказовою, конкретною, конструктивною, заснованою на ретельному вивченні матеріалу. У процесі аналізу праць студент має навчитися відбирати з полемічного матеріалу позитивний зміст, тобто висловлювання і твердження, котрі протиставляються критикованим і є вкладом у розвиток економічної, історичної чи соціально-політичної теорії.

Багато теоретичних проблем і конкретних питань, які висвітлюються в наукових працях, тривалий час не втрачають свого значення. Тому творче оволодіння їх змістом передбачає вироблення у студентів умінь застосовувати теорію до розв'язання практичних завдань. Це породжує необхідність вивчати

наукові праці у взаємозв'язку з сучасними реаліями, аналізувати з позицій теорії конкретні факти і події реального економічного і соціального життя.

З методичної точки зору процеси вивчення наукових праць, навчальної і навчально-методичної літератури (підручників з відповідних дисциплін, навчальних і навчально-методичних посібників, методичних розробок і вказівок, довідкової літератури), маючи багато спільного, наділені й певними особливостями. Вивчаючи їх, студенти, крім уміння читати книги і конспектувати матеріал, виокремлювати головні ідеї і пов'язувати їх із сучасними завданнями суспільного розвитку, повинні орієнтуватися в потоці цих видань, визначати головні, володіти культурою читання і ведення записів, мати навички роботи з бібліографічними виданнями тощо.

Однак нерідко вони не уявляють чітко, що спершу вивчати — наукову чи навчально-методичну працю. Однозначно відповісти на це питання важко. Все залежить від конкретної навчальної дисципліни, теми, рівня підготовки студентів. Іноді не обходиться без рекомендацій викладача, які твори та в якій послідовності вивчати. Через нерозуміння важливості цієї роботи деякі студенти обмежуються читанням і конспектуванням навчально-методичної розробки до наукового твору, вважаючи, що вивчають його.

Правильна організація самостійної роботи з навчальною і навчально-методичною літературою передбачає з'ясування загальної послідовності вивчення рекомендованих до теми, розділу курсу джерел, мети і завдань, методів і форм роботи з нею.

Книги — не єдине джерело навчальної інформації, їх доповнюють періодичні видання, зокрема газети, журнали; Інтернет. Головна їх особливість полягає у свіжості наукової думки (в наукових журналах публікуються результати останніх досліджень), наявності великого фактичного матеріалу для аналізу.

Обов'язковим елементом самостійної роботи з книгою, журналом, газетою є занотовування змісту прочитаного, найважливіших думок автора. Процес занотовування прочитаного актуалізує головні ідеї та положення, фіксує найважливіше у змісті, позитивно впливає на запам'ятовування матеріалу.

Основними загальноприйнятими формами занотовування прочитаних джерел є виписки, тези, план, конспект. Використання їх залежить від призначення, характеру твору, підготовленості студента.

Виписки — фрагменти з книжкового тексту, журналів, газет. Вони потрібні для того, щоб вибрати з прочитаного найсуттєвіше, що допомагає глибше зрозуміти текст. До їх переваг належать точність відтворення авторського тексту, накопичення фактичного матеріалу, зручність користування. Вони можуть бути дослівними (цитати) і довільними, коли думка автора викладається словами того, хто з нею ознайомлюється. При цьому важливо вміти стисло і не на шкоду змісту формулювати свої думки. Вправність дається не відразу, її досягають у процесі роботи над собою. Експериментально доведено, що самостійно сформульована фраза запам'ятовується в 7 разів швидше, ніж переписана. Тому за необхідності активізувати свою пам'ять студенту слід самому формулювати те, що потрібно добре запам'ятати, а не пасивно фіксувати в пам'яті чужі рядки.

Виписки найкраще робити на картках, оскільки їх легко підібрати за темами навчального курсу, групувати за окремими проблемами, доповнювати чи звільнятися від застарілих.

Іншою формою занотовування при читанні книги, журналу є план — коротка форма запису основних питань, які розглядаються в книзі чи журнальній статті. Його можна складати під час читання чи після ознайомлення з прочитаним, що дає змогу підсумувати здійснену роботу. Складання плану після ознайомлення з прочитаним ефективніше, оскільки забезпечує його стислість, послідовність. Труднощі складання полягають у необхідності заздалегідь з'ясувати побудову тексту, розвиток думок автора, а потім ясно і стисло це викласти.

План не виключає цитування окремих місць і узагальнюючих положень. Його складання привчає студента до чіткого логічного мислення, допомагає виробити вміння коротко і послідовно викладати суть питання, організувати самоконтроль, стимулює його розумову працю.

Методичні рекомендації з пошуку й опрацювання наукової інформації в мережі Інтернет

Оскільки Інтернет – це гіпер-простір збереження фактично безмежної кількості інформації, важливим є уміння віднайти в ньому потрібну інформацію. Для цього використовують пошукові служби. Однією з найпопулярніших є пошукова служба Google.

Для завантаження Google необхідно відкрити програму Internet Explorer (або ж іншу програму для роботи в мережі Інтернет) й у полі «Адреса» ввести адресу www.google.com.ua.

Після завантаження сторінки пошукової служби Google у полі запити вводять ключові слова пошуку, наприклад «Інститут проблем виховання».

Після натиснення кнопки «Пошук» Google ми отримаємо результати пошуку: якщо було зафіксовано прапорець сторінки з України, отримаємо 260000 сторінок, що вміщують вищезазначені ключові слова; якщо було зафіксовано прапорець веб, то результат пошуку становитиме на сьогодні 1420 000 сторінок, оскільки в першому випадку ми обмежили пошук тільки в межах України, а в другому не обмежували.

Для уточнення результатів пошуку, окремі словосполучення варто подавати в лапках – «Інститут проблем виховання»

Аналогічно здійснюється пошук за іншими ключовими словами. Важливо усвідомити, що результат пошуку значною мірою залежить від коректності ключових слів.

Отримані результати пошуку подано у вигляді списків та сторінок. Кількість сторінок наведено наприкінці першої сторінки результатів пошуку. Для переходу на віднайдені сторінки використовують гіперпосилання.

Гіперпосилання – це підкреслена частина тексту, графічного зображення та інших об'єктів, якщо навести на них курсор мишки, він з стрілки перетворюється на умовне зображення людської долоні. Це означає, що натискання на ліву клавішу мишки в цьому місці призведе до завантаження вибраної сторінки, до якої належить це гіперпосилання. Для прикладу, якщо ми наведемо курсор мишки на текст

«Інститут проблем виховання» (перший у результатах пошуку), то замість вікна з результатами пошуку буде завантажено сторінку «Бізнес-довідки міста Києва».

Якщо кілька результатів пошуку викладають дослідницький інтерес їх варто відкривати в окремих вікнах. Для завантаження необхідної сторінки в окремому вікні необхідно на гіперпосиланні натиснути праву клавішу мишки та вибрати опцію «Відкрити у новому вікні». Завантажиться ще одне вікно Internet Explorer з відображенням зазначеної сторінки, а вікно з результатами пошуку Google зберігається. На панелі завдань з'являться два вікна Internet Explorer, перемикаючи які можна успішно працювати з різними сторінками.

Останніми роками популярності набувають й інші пошукові системи, наприклад:

<http://www.bigmir.net>,

<http://www.meta.ua>,

<http://www.topping.com.ua>,

<http://www.rambler.ru>,

<http://www.aport.ru>,

<http://www.yandex.ru>,

<http://www.yahoo.com>,

<http://www.altavista.com>,

<http://www.excite.com>,

<http://www.lycos.com>,

<http://www.hotbot.com>,

<http://www.google.com>.

Іншим за популярністю інтернет-сервісом є електронна пошта або e-mail. Ця послуга дає змогу листуватися з колегами, висилати статті до наукових фахових видань, подавати заяви до участі у наукових заходах. Для цього використовують програму-клієнт Outlook Express або аналогічні поштові сервіси, розташовані в Інтернет.

Найчастіше вживаними елементом інтерфейсу програми є панель інструментів.

На ній переважно використовують такі командні кнопки:

- Створити повідомлення – використовують для підготовки листа;
- Відповісти відправнику – використовують для відповіді на вибраний лист;
- Відповісти усім – використовують для відповіді на декілька листів одночасно;
- Переслати – пересилання листа за іншою адресою;
- Друк – щоб роздрукувати зміст листа;
- Видалити – використовують для знищення листа;
- Отримати пошту - здійснює процес пересилання повідомлень, що зосередженні в папці «Відправлені»;
- Адресна книга – дозволяє опрацьовувати адресну книгу.

Робоче поле програми поділено на три частини: Панель папок вміщує папки Вхідні для збереження вхідної кореспонденції, Відправлені для збереження вихідної кореспонденції

Видалені для збереження знищених листів.

Поле повідомлень відображає повідомлення, які містяться у вибраній папці.

Для створення нового листа слід натиснути кнопку «Створити повідомлення».

Про листи, що потрапили в електронну поштову скриньку можна дізнатись при кожному завантаженні програми Outlook Express.

